

Nr 25.

Uppläst och godkänd hos Första kammaren den 1 mars 1911.
— — — — Andra kammaren den 1 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta motioner
om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bättre förmåns-
rätt för kommunalutskylder m. m.*

(Lagutskottets utlåtande nr 10.)

Till Konungen.

Vid innevarande Riksdag har af enskilda motionärer gjorts framställning angående bättre förmånsrätt för kommunalutskylder m. m.

Enligt 17 kap. 6 § handelsbalken i 1734 års lag, hvilket lagrum väsentligen oförändradt fortfarande är gällande, skulle för afrad, tionde och all annan ränta af fast egendom, på sätt i nämnda kapitel närmare stadgades, den hafva företräde till samma jord, som den ränta ägde. Beträffande förmånsrätt för kronoutskylder saknades i öfrigt af naturliga skäl särskild föreskrift i sagda lag. Stadgande i sådant hänseende upptogs först i lagstiftningen genom förordningen den 8 oktober 1861, hvarigenom kronan tillerkändes det företräde till löseegendom för gäldenärens utskylder sista och löpande året, de där ej för fast egendom utgå, som omförmäles i 12 § första stycket af nämnda kapitel.

I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas den faktiska förändring, som skett i den rätt, nämnda stadganden afse att bereda, dels genom den nya lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock genom

den nya löneregleringen för prästerskapet och hvad därmed sammanhänger.

Vid den tidpunkt, då berörda stadgande infördes i allmänna lagen, kände man ännu föga af den beskattning för kommunala ändamål, hvilken i våra dagar erhållit en så vidsträckt användning; och hvad som då utgjordes bestod till största delen i personliga tjänstbarheter. I en senare tid hafva förhållandena härutinnan väsentligt förändrats. I den mån emellertid de kommunala behofven och i följd däraf äfven beskattningen ökades, blef det också af större vikt, att de påräknade inkomsterna någorlunda ordentligt inflöto. Såsom bidragande härtill fästes tidigt nog uppmärksamhet vid den fördel, som låge i företrädesrätt framför öfriga fordringsägare till betalning ur en gäldbunden persons egendom.

Till ett positivt resultat ledde dessa önskningsmål först, då på Riksdagens initiativ genom lag den 25 april 1889 i 17 kap. 12 § handelsbalken infördes följande stadgande: »Sist skola med förmånsrätt ur gäldenärens egendom så i fast som löst gäldas med lika rätt sins emellan: kommunal- och stadsutskylder, af kyrkostämma eller kyrkofullmäktige beslutade afgifter till kyrka och skola samt härads- och landstingsmedel, samtliga dock endast för sista och löpande året». Såsom skäl för den förmånsrätt, som sålunda tillerkändes kommunerna för dem tillkommande skatter, hänvisades inom Riksdagen på den osäkerhet, som vore en följd af omöjligheten för dem att tillfredsställande beräkna de belopp, som för deras förseende med nödiga inkomster behöfde uttagas. Därjämte framhölls, att, om, såsom flestades i landtkommuner inträffade, en enda eller några få medlemmar innehade största delen af kommunens skattetal, skulle en sådan medlems oförmåga att gälda sina utskylder blifva alltför betungande för de öfriga, och följderna däraf i synnerhet kännas hårda, i den mån han genom sitt öfvervägande röstetal bidragit till kommunens belastande med de utgifter densamma måste vidkännas. Då staten för de utskylder, den medelst begagnande af sin beskattningsrätt betingat sig, ägde förmånsrätt, syntes ock konsekvensen fordra, att enahanda rätt tillkomme kommun för de utskylder den i öfverensstämmelse med dess beskattningsrätt ålagt sina medlemmar. Såsom skäl för att ej sätta förmånsrätten högre än som sålunda skedde anfördes å andra sidan särskildt den fara för fastighetskrediten, som däraf syntes kunna blifva en följd.

Men den allt vidsträcktare verksamhet på det kommunala området, som varit kännetecknande för den senare tiden, och med de allt större kraf, som därmed måst ställas på kommunernas skattdragande medlem-

mar, är det uppenbart, att kommunernas intressen i berörda afseenden blifvit allt mera framträdande.

Det behof, som sålunda numera torde förefinnas af en ändring i förutnämnda år 1889 tillkomna stadgande i 17 kap. 12 § handelsbalken till större trygghet för kommunerna, har äfven tagit sig uttryck uti från skilda håll inom Riksdagen framställda yrkanden i sådant hänseende. Sålunda hemställdes vid såväl 1908 som 1910 års riksdagar af olika motionärer, att kommunalutskylder måtte erhålla högre plats i förmånsrättsordningen. Sistnämnda år bifölls äfven af Riksdagens Andra kammar ett motionsvis framställt yrkande, att Riksdagen måtte hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att kommun tillförsäkras (bättre) förmånsrätt i galdenärs bo för i vederbörlig ordning uttaxerade kommunalutskylder, äfvensom att, där dessa utskylder vore debiterade för utarrenderad jordbruksfastighet, desamma måtte, i den mån de icke af arrendator eller ägare guldits, af fastigheten utgå med förmånsrätt.

Gentemot dessa yrkanden, för såvidt de afsett bättre förmånsrätt i fastighet för utskylder, som å den belöpa, har, såsom i motionerna anmärkts, tidigare erinrats, att den förevarande frågan ej läte sig tillfredsställande regleras utan mer omfattande ändring, än som då ifrågasatts, af vissa till kommunallagstiftningen hörande stadganden, samt att dessa ändringar fordrade desto noggrannare öfvervägande som med skattskyldigheten i ifrågavarande afseende den kommunala rösträtten intimt sammanhänge. Därjämte har gjorts gällande, att det syntes tvifvel underkastadt, huruvida behofvet af den påyrkade förmånsrätten i fastighet verkligen vore tillräckligt trängande för att, såsom ifrågasatts, motivera ett tillbaksättande af den säkerhet, som inteckning i fastighet afsåge att bereda.

Då af ofvan anförda och af motionärerna närmare utvecklade skäl Riksdagen anser det vara af vikt, att en undersökning kommer till stånd för beredande åt kommunerna af en bättre ställning i ifrågavarande afseende, lär därvid, hvad särskildt angår förhållandet mellan en kommun å ena sidan samt jordägare och arrendator å den andra, böra tillses bland annat, att ej annan rubbning sker i de principer, som härutinnan vunnit uttryck i den gällande kommunallagstiftningen, än som kan finnas nödigt för fullföljande af det ifrågavarande ändamålet. Äfven synes i anslutning till hvad förut framhållits vid fråga om ny lagstiftning i det förevarande ämnet böra tillses, att det kreditintresse vinner beaktande, som, kanske mest för småbruket och det mindre jordbruket, i våra dagar med i ögo-

nen fallande styrka gör sig gällande. I hvad mån med hänsyn till sagda intresse eller andra omständigheter kan medgifvas, att kommunalutskylder för fastighet beredas en annan eller bättre ställning i det ifrågavarande afseendet än kommunalutskylder i öfrigt, likasom äfven i hvad mån och under hvilka villkor de kunna tillerkännas förmånsrätt framför inteckningar i fastigheten, lär böra bero af en blifvande undersökning.

Det synes Riksdagen så mycket mer anledning, att det förevarande spörsmålet nu upptages till undersökning, som detsamma tydligen sammanhänger med den på dagordningen stående frågan om ordnande af den kommunala beskattningen i allmänhet, hvilken som bekant för närvarande är föremål för utredning.

Ehuruväl det ofvan framhållna behovet af en förändring i förmånsrättsordningen i afseende å kommunalskatt endast i mindre mån lär göra sig gällande beträffande härads- och landstingsmedel m. fl. allmänna afgifter, lär dock, på sätt äfven påyrkats i en af ifrågavarande motioner under utredningen böra inbegripas frågan om och i hvad mån förändring i förmånsrätten äfven med afseende å dessa afgifter må böra ske.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvad sätt och under hvilka villkor kommuners, tingslags, härads och landstings samt andra med dem jämförliga menigheters intresse att utbekomma utskylder och därmed likställda afgifter, hvilka skola till dem utgöras, må bättre tillgodoses än som enligt gällande stadganden om förmånsrätt är förhållandet samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kan föranledas.

Stockholm den 1 mars 1911.

Med undersåtlig vördnad.